

Fibnepal

Morgonuppställning för en av den femte divisionens plutoner. Klockan är 0600 nu väntar en timmes löpning innan frukost. Soldater och officerare bor i tält. Flera med sina familjer.

ETT NYTT N

NEPAL

MARTIN SCHIBBYE & TOR HÄRNQVIST TEXT & BILD

Sedan tio år tillbaka bedrivs i Nepal ett av de mest framgångsrika antifeodala upproren för demokrati världen sett på länge. Folket står mot kungen. Monarkin mot kravet på republik. Följ med till folkarméns läger.

FiBnepal

► **A**nfallet inleds vid midnatt med eld från granatkastare. Framryckningen ner för sluttningarna sker ryckigt och osäkert. Det är lite hawaikrig över det hela.

Vapnen är av skiftande slag, allt ifrån relikter från första världskriget och hemmagjorda handgranater efter ritningar funna på Internet, till M16 med granattillsatts och rödpunktssikten. Ingen bär hjälm. Många är barfota. Några saknar uniform. En soldat plockar granater ur en Nike-rygg-säck. Var tredje saknar vapen.

–Vi kommer att förlora soldater men vi kommer att vinna slaget, så avslutade regementschefen sitt tal inför anfallet. Han kan sin Mao. Vid taktiska anfall räcker det med fem mot en.

Orsaken till att den maoistiska folkarmén söker strid i Pulpa är att det kommer skicka signaler genom den kungliga armén att det inte fanns en armébas i hela landet som de inte kan angripa.

Så slocknar tv:en.

– Nej, skriker publiken.

Det blir mörkt.

Någon har råkat komma åt fjärrkontrollen. Men det gör inget. Alla har sett filmen förut och vet hur det slutar. Sedan december 2006 är de egna krigsfilmerna de närmaste väpnad strid folkarméns soldater kommer.

Mitt i vintern. Två tusen meter över havet, slog den femte divisionen upp tälten. Politiken blev krigets förlängning när skolboken för hur ett folkkrig ska föras till seger inte gick att följa.

– Efter tio års folkkrig stod vi inför två val. Antingen skulle vi föra ner folkarmén i Katmandudalen och söka en slutstrid med den kungliga armén. Eller, skriva under ett fredsavtal, och utveckla folkliga massrörelser med ett krav: republik! Vi valde det senare, säger chefen vid folkarméns 5:e division, Sarad, när han försöker förklara hur han efter tio års krig hamnade med en

I ett värn som är byggt som en hydda sitter soldaten Salman med ett laddat automatvapen. Uppgiften: att vakta de som vaktar de egna vapnen. Inne i hyddan känns både fredsavtalet och förtroendet mellan FN och maoisterna skört.

obeväpnad armé på toppen av ett berg.

Tio års krig var slut.

FN satte upp ett skrivbord framför en container. En och en fick soldaterna gå fram och visa upp sina vapen som registrerades. Sedan gick soldaterna själva och la in vapnen i containern. 3 000 vapen låstes in. 31 200 soldater registrerade sig.

FN lämnade sedan kvar övervakningskameror, en bajamaja, tre indier och en korpulent man från Malaysia att vänta ut den politiska utvecklingen på plats. Ingen bär blå hjälm. De är alla obeväpnade.

Fredsavtalet förvånade. För ett par år sedan trodde många bedömare att maoisterna i Nepal stod på tröskeln till den sista fasen, ”den strategiska offensiven”, den gamla staten skulle nedkämpas, statsmakten gripas och segern proklameras. Men så lades kursen om. Bakgrunden var de stora massdemonstrationer i huvudstaden Katmandu i april 2006. Efter aprilupproret – två miljoner demonstranter och 5 000 skadade – så slöt maoisterna en allians med de parlamentariska partierna. Skrev

på ett fredsavtal och enades mot kungen och för att hålla val till en konstituerande församling. Den politiska spelplanen pjäser i Nepal brukar beskrivas som tre: kungen, de parlamentariska partierna och maoisterna. Två kan hålla en tredje i schack.

Utvecklingen mot republik rullade vidare och landet höll andan i väntan på det utlovade – historiska – valet.

På bergstoppen – ovan dimman under molnen – är det som om Nepals intensiva historia tagit ett djupt andetag och håller andan. Tvåhundra tält är uppslagna på tre bergssluttningar. Hela förläggningen är allt annat än fältmässig: Fullt synlig från luften och inga avstånd mellan plutonerna. Men platsen ska inte försvaras. Att passivt förskansa sig bakom palissader är så långt från folkarméns militära taktik man kan komma. Nu är det politiken som är nyckeln till framgång.

Divisionschefen Sarad är inte heller någon av fredsavtalet, kuvad man.

– Det är en lögn att vi skulle ha lämnat ifrån oss vapnen. FN har ingen nyckel, den kungliga armén har ingen nyckel. Vi har nyckeln till containrarna, säger Sarad märkbart stolt.

»Du måste förstå att vi är en armé av folket, en folkarmé.«

En gång i veckan skickas soldater ner till containrarna och rengör och funktionstestar alla vapen. De fetas med ett tunt lager vapenfett, inga åtgärder för långtidsförvaring vidtas. Ett folk må vara aldrig så tappert, dess hat mot fienden aldrig så stort, dess terräng aldrig så gynnsam, men våldet kräver också verktyg. Materiella medel.

– Vi ber inte FN-personalen om lov för att titta till våra vapen. Vi bara informerar dem och går dit. Och om inte allt löper smidigt i höstens val så tar vi ut dem, säger Sarad.

På morgonen är tältduken genomblöt.

Trots en väl tilltagen markkappa har naturens monsunregn runnit rakt genom tältet.

Den kvinnliga soldaten Prahaba börjar dagen klockan kvart i fem med en timmes terränglöpning. Därefter exercis och styrketräning på den röda jorden i ytterligare en timme. Sedan vitt ris med varmt vatten ute i det fria. På eftermiddagen följer politiska studier.

Militär utbildning. Volleyboll.

Och sedan mer träning. Middag.

Klockan nio ska det vara tyst i tälten.

Vid midnatt kommer monsunregnet.

Allt som torkat blir åter blött.

Som många soldater är Prahaba förkyld och hostar innan hon svarar på våra frågor. Hon är 23 år. Håret är uppsatt i en knut i nacken.

– Du måste förstå att vi är en armé av folket, en folkarmé. Före varje angrepp så informerade vi de närliggande byarna och förklarade varför vi tänkte angripa just den polisstationen eller den byggnaden. Ofta hjälpte de till vid både planering och själva det militära anfallet. Efter slaget så återkom vi till byn för att berätta vad som skett. Vi fick då också höra deras synpunkter. Prahaba berättar om en militär dynamik som inte syns i tabeller över antal eldrör och soldater.

Frågan varför hon och tusentals andra unga bondekvinor gick med i armén är svår att få ett personligt svar på. De politiska svaren är givna:

– För Nepals folk och för nationen.

»Visar det sig nödvändigt är jag beredd att gå upp i bergen igen. Chefen har nycklarna till containrarna.«

Hon berättar om hur det gamla semi-feodala, och semikoloniala systemet med en monark omöjliggjorde andra politiska lösningar. Ett folkkrig var nödvändigt. Prahaba berättar att maoisterna presenterat en lista med fyrtio krav till premiärministern som kunde lösas fredligt, bland dem krav på republik. Men den jordägande klassen och monarkin vägrade. Kraven ignorerades och politiken utvecklades till krigskonst. Den legala kampens möjligheter bedömdes som uttömda.

En tisdag i februari 1996 anföll embryot till folkets befrielsearmé en av polisstationerna, Holleri, i Rolpa. Det blev upprorets epicentrum. De följande dagarna utfördes över 5500 attacker i landets västra delar. Folkkriget var igång. Plötsligt blev situationen i det hinduiska kungariket Nepal blev en av världspolitikens dagsfrågor.

Plötsligt blev människorna i Nepal mer intressanta än statyerna och myterna.

Plötsligt var inte det mytomspunna Shangri-La landet något för enbart bergsklättrare med dödslängtan eller övervinttrade hippies.

Vi har hört det många gånger förr. Det står att läsa i Lonely Planet.

Men varför just hon? Till slut berättar hon hur hon från sin tonårstid minns att brodern började komma hem med uniform.

Men det starkaste minnet är från den dag han inte kom hem.

– Jag ville slåss för min bror.

Prahaba beskriver också hur kampen mot kvinnoförtrycket så småningom blev en stor drivkraft för henne. På maoistpartiets kongress 1995 beslutades det att det skulle vara kvotering till plutonerna i folkarmén: Minst tio kvinnor per pluton.

Detta var unikt i ett socialt sammanhang

där det är vanligt att kvinnor tvingas sova i uthusen med djuren under menssen.

– Att vara soldat och kvinna är en utmaning i ett land där många fortfarande anser att kvinnor inte kan konkurrera med män, varken fysiskt eller intellektuellt. Vi ska bara föda barn och laga mat.

Alla funktioner i armén är öppna för kvinnor. Resultatet är fyrtio procent kvinnliga martyrer.

Prahaba berättar att utvecklingen i maoisternas basområden har gått fort. För tio år sedan var det vanligt att barn i byarna giftes bort vid tio års ålder. Lagar som stiftades i Katmandu nådde inte ens halvvägs hit. Kvinnor var mannens egendom på samma sätt som jorden, fältet och hästen. Barn avlades med våld. En ogift faderlös kvinna existerade inte. Idag kräver kvinnorna arvsrätt till jorden. Att avskaffa de feodala strukturerna och utveckla en kapitalism är förutsättningarna för en vidare utveckling.

Att lyssna på soldaternas historier från förr är en resa tillbaka till medeltiden. I byn som Prahaba kommer ifrån var två procent av de vuxna läskunniga på femtotalet. Medellivslängden var 35 år.

I Nepal är berättelserna om feodalherarna levande: En dag bad en av dem bönderna att sända sina döttrar med gödsel till hans gård. Dagen efter kom 56 kvinnor med lika många korgar gödsel. Fyra stycken valdes ut. De andra fick gå hem. Dagen efter slaktades en buffel. På bröllopet som följde gifte sig feodalherren med alla fyra. Senare ångrade han sig och gifte sig även med tre av dem han tidigare skickat hem. Idag har mannen sedan länge jagats ut ur byn.

Prahaba har en fästman men vill inte planera längre än till valet. Ett återuppta-

Nepal är ett land av minoriteter. Sextio etniska och kastmässiga grupper. Människor ur förtryckta grupper har aldrig haft tillgång till staten. Att högkastiga och lågkastiga i tio år slagits i samma armé, axel mot axel, kommer få samhällsliga konsekvenser.

► get krig hade varit fruktansvärt säger hon.
– Men visar det sig nödvändigt är jag beredd att gå upp i bergen igen. Chefen har nycklarna till containrarna.

En av folkarmén brigadchefer heter Santosh det är hans nom de guerre. Hans riktiga namn är Jonar Surdi. Chefstältet består av en gulnad tältduk förstärkt med blå plast. Golvet täcks av plastmattor. En energilampa i taket är kopplad till en solcellspanel på baksidan. Hans skor – kamouflagefärgade Converse – ligger vid ingången. På väggarna sitter tidningsklipp från aprilupproret blandat med bilder på Marx, Engels, Lenin, Stalin och

»Hela vår kamp nu går ut på att bli legala, all reaktionens energi går ut på att kunna stämpla oss som illegala.«

Mao. En surrealistisk blandning av en 15-åring pojkrum och en militär stabsplats.

Folkarméns symbol, en röd stjärna över Himalaya med två korsade AK-47:or, Kalasjnikovs, sitter upptejpad i taket.

Santosh beklagar sig över att beslutet att sätta folkarmén i husarrest resulterat i att man helt tappat kontakten med

lokalbefolkningen. Santosh vill dock inte använda ordet fängelse för att beskriva sin situation. Det är enligt honom tack vare folkarméns existens som kungen i fjol gick med på att återupprätta parlamentet och de kan mobilisera 31200 män och kvinnor på en timme.

– Låt reaktionen tro att vi sitter i fängel-

Konungariket Nepal beskrivs ofta som världens tak. Mount Everest är den mest kända av de revben som håller upp himlavalvet. Himalaya utgör ryggraden. Endast sexton mil och 8700 meter skiljer den högsta punkten från den lägsta. Bergen gör att endast tjugo procent av ytan är odlingsbar. Klimatzonerna sträcker sig från subarktiska till subtropiska: Monsunregn blandas med polarvindar. På toppen evig snö och snöleoparder. På botten slättlandet Terai med risfält, mangolundar och tät djungel. Odlad potatis. Delfiner. Krokodiler. Men det verkligen intressanta i Nepal är varken bergen eller naturen utan det folk som sedan tio års tid bedrivit ett av de mest framgångsrika antifeodala uppror för demokrati världen sett på länge.

se. Men så ser inte vi på situationen. Vi har frivilligt gått in i den här fredsprocessen och för var dag så blir vi starkare: fysiskt och politiskt.

Resten av svaret drunknar i åskan som hamrar mot bergssluttningen. När man inte hör hans röst lägger man märke till händerna. De är sönderbrända och täcks av handskar med Spiderman skrivit med vit text på svart läder.

Fredsprocessen är ett ord som döljer mycket annat menar Santosh.

Lugnet bedrar.

Bakom kulisserna vräker sig fortfarande klasskrafterna mot varandra. Kungen kämpar för sitt politiska liv och alla försöker stärka sina egna organisationer i väntan

på nästa sammandrabbning. Politisk eller militär. Men vilken är då uppgiften för en folkarmé när striderna upphört?

– Vi sitter här i förläggningen övervakade av FN för att visa hela världen att vi inte tänker påverka valet till den konstituerande församlingen. Hela vår kamp nu går ut på att bli legala, all reaktionens energi går ut på att kunna stämpla oss som illegala. De vill att vi ska tömma containrarna på vapen och ammunition och rusa ut i djungeln så att de definitivt kan stämpla oss som terrorister.

I fredsavtalet statueras det att på sikt ska folkarmén och den före detta kungliga armén slås samman till en nepalesisk armé, utan epitetet kunglig. Idén kommer

från maoisterna. Men en armé baserad på en politisk idé och en professionell armé med yrkessoldater. Är en sådan sammanlagning möjlig, efter tio års krig? Varför?

– För att kunna gå till deras baracker, inte för att bränna upp dem och skjuta soldaterna, utan för att påverka dem och därigenom upplösa den reaktionära armén, säger en av officerarna i lägret.

Taktiken är oprövad och riskfylld. Situationen är svår för maoisterna, men den är om möjligt svårare för kungen.

På en pall vid ingången till förläggningen sitter en soldat och trycker en transistorradio mot örat. Batterierna är både fuktiga och nästan urladdade, Soldaten får ständigt ta ut och sätta i

«Folkkriget har inte upphört. Nu förs det med demonstrationer på Katmandus gator.»

att svara med samma medel.”

Folkarméns öde avgörs i Katmandu och de vill inte missa en enda detalj.

Soldaten ler. Men i hans ögon ser man att det fortfarande är krig.

Tidigare var det i Katmandu man lyssnade på rapporter från folkkrigets faser från landsbygden. Nu är rollerna omvända.

För ett parti som har befunnit sig i krig i tio år var det inte ett lätt beslut att skicka in folkarmén i lägren. Utifrån ser det ut som om man går ner i brygga. Villkoren i fredsavtalen bryts

ständigt och det höjs röster för

att man riskerar allt som man under tio års folkkrig kämpat sig till. Men många inom maoistpartiet menar att hade man inte skrivit under fredsavtalet så hade man förlorat allt.

En vald taktik.

Eller den enda möjliga?

Ta ett korrupt halvfeodalt system. En svag stat på landsbygden. Ideal terräng för gerillakrigföring. Lägg till att tio procent äger 65 procent av jordbruksarealen och att 90 procent av landets 28 miljoner invånare lever på landsbygden. Lägg till att kungen är en av världens rikaste män och att Nepal är ett av världens fattigaste länder: Krydda med maoism.

Resultatet? Ett folkkrig för jordreform och demokrati.

Så kunde man analysera Nepal. Som en klassisk konflikt. Maktutövandet och utnyttjandet hade passerat en gräns. Ett utbrott följer. Makten svarar med repression. Kompromiss. Repressalier. Ibland rasar systemet som i Frankrike eller Ryssland. Ibland förändras det eller står emot. Men ingen går ut i en strejk eller ett folkkrig oöverlagt. När folkkriget hade pågått i

tio års tid och miljoner människor intog Katmandus gator i april 2006 var kungamakten satt på defensiven. Det är i det läget maoisterna vill sätta in sista stöten.

Vore det ett klassiskt drama var detta punkten utan återvändo. Men vad som sker är istället en kompromiss och på det följer ett långt och utdraget ställningskrig, månaderna går, kungen sitter kvar och mobiliserar. De sega förhandlingarna och stiltjen kan komma att bli en långtråkig sista akt mot nederlaget.

Men situationen i Nepal är spännande. Inte för att folket gör uppror. Utan för att de fortfarande har ganska goda chanser att vinna.

Otåligheten i lägren är idag stor. Ännu en vinter i tält under urusla förhållanden väntar folkarmén. Nyligen insjuknade 200 soldater efter att ha tvingats dricka förorenat flodvatten. Enligt fredsavtalet budgeterades 2 kronor i månaden per soldat. Resultatet? En filt på tre soldater inför vintern. Disciplinen är god men stämningen irriterad.

I teorin kan man när som helst återuppta folkkriget. Men är det möjligt? Eller önskvärt?

Officerarna menar att så kan man inte resonera: En av principerna för gerillakrig är att kampen inte förs där man befinner sig – utan dit man beger sig. Så medan 31 200 soldater, med röda gradbeteckningar på kragarna, äter vitt ris och väntar på bergsslutningarna förs striden i huvudstaden.

– Folkkriget har inte upphört. Nu förs det med demonstrationer på Katmandus gator. Vårt viktigaste vapen är ideologin och den är inte inlåst.

MARTIN SCHIBBYE ÄR REDAKTÖR FÖR FIB/K OCH FRILANSJOURNALIST. **TOR HÄRNQVIST** ÄR LÄKARSTUDERANDE. FIB FORTSÄTTER ATT FÖLJA UTVECKLINGEN I NEPAL.

► dem igen för att pressa ut det sista ur nyhetssändningen om förhandlingarna i Katmandu. Det politiska spelet nu handlar om kravet på republik – innan valet. Maoisternas förhandlare hävdar att om inte republik utropas kommer inget val att hållas. Och mycket talar för att de har rätt. Två gånger har valet skjutits upp. Först skulle det ha ägt rum i juni. Sedan den 22 november. I protest mot att inte republiken utropats lämnade maoisterna regeringen i oktober. I ett radiotal sa då en av de ledande maoisterna Baburam Bhattari att ”våra försök att få parlamentet att utropa republik har misslyckats. Nu ska republiken utropas från gatorna. Våra protester skall bli fredliga men om någon använder våld mot oss kommer vi

Hot mot valet

■ ■ I Terai, ett tätbefolkat område med bördig jord och landgräns mot Indien har områdets majoritetsbefolkning som kallas Madhesis uttryckt missnöje med den politiska processen. Befolkningen är hinditalande och menar att deras intressen har eftersatts. Organisationen Madhesi Janatantrik (MJF), har flera gånger tagit till vapen och drabbat samman både med nepalesisk polis och maoisternas folkarmé.